

ЗВ'ЯЗКИ ВІДОМИХ ХУДОЖНИКІВ З СУМЩИНОЮ

Протягом всієї своєї історії Сумщина була, без перебільшення, скарбницею талантів. Відомо дуже багато людей, що прославили наш край в різних областях діяльності. Серед них чимало і художників - уродженців Сумщини.

Одним з таких художників був Никанор Харитонович Онацький (1875-1937). Народився він 9 січня на хут.Хоменкове, нині Липоводолинського р-ну, в багатодітній сім'ї козака-хлібороба. З 1899 по 1905 рр. здобував вищу художню освіту в Москві та Петербурзі.

Після навчання Никанор Харитонович повернувся на Україну і з 1906 по 1913 рр. мешкав у м.Лебедин.

У 1914 р. він, єдиний професійний на той час художник на Сумщині, організував першу в історії м.Суми художню виставку. На ній експонувалося близько 200 творів живопису і графіки, найбільшу кількість з яких - 52 роботи - надав Н.Онацький.

Кращими художніми творами Онацького, створеними в основному на Сумщині, є: "Місячна ніч", "На пасіці", "Вулиця українського села", "Вітряки", "Парк восени", "Перед грозою" та інші.¹

Залишив певний слід на Сумщині і Тарас Григорович Шевченко, який був також талановитим художником. Під час свого перебування на Сумщині в 1844, 1845 і 1859 рр. в різних населених пунктах нашої області він намалював кілька краєвидів, портретів, етюдів, офортів. Зокрема, в червні 1859 р. на березі р.Псел (поблизу м.Лебедина) ним створено етюд "Варенушні приятелі", а також на Лебединщині виконав кілька малюнків: "У Лихвині", "Над ставком", портрет садівника-кріпака у Лихвині тощо. В м.Лебедин Шевченко зробив кілька ескізів і написав олією три невеликі картини із життя поневолених селян. У с.Гирівка (нині с.Шевченкове) Конотопського району він намалював портрет А.О.Лазаревської і подарував їй свій офорт "Свята родина"².

Обдарований художник XVIII ст. Григорій Андрійович Стеценко (1710-1781) народився у м.Ромни в козацькій сім'ї. Спочатку був іконописцем, а потім став придворним живописцем гетьмана К.Розумовського. Знайдено близько 50 творів Г.Стеценка, який працював в напрямках іконопису, портрета, монументального

та станкового живопису. Одним з кращих його полотен є "Роменська мадонна". В орнаментах митця використано фольклорні елементи та іноді пейзажі Роменщини³.

Родоначальник російського історичного живопису і один з відомих діячів російської культури XVIII ст., Антон Павлович Лосенко народився в м. Глухів в сім'ї розореного купця-підрядчика. Спочатку навчався в Глухівській співацькій школі, а потім був зарахований в Петербурзьку придворну співоучу капелу. Згодом у нього з'явилися здібності до живопису. У Петербурзі він закінчив Академію мистецтв, а потім 10 років продовжував мистецьку освіту в Парижі та Римі. Його основні картини: "Володимир і Рогніда", "Чудовий вилов риби", "Прощання Гектора з Андромахою" та інш., портрет артистів Волкова і Шумського, письменника Сумарокова тощо⁴.

Талановитий український та російський художник-жанрист, академік живопису Костянтин Олександрович Трутовський (1826-1893) дитячі роки провів у маєтку свого батька в с. Попівка Великописарівського р-ну. Він замальовував різні типи чумаків і напрочуд казкові краєвиди. У 1872 р. Трутовський на околиці Сум (на старих "Харківських греблях") малював свою картину "Сорочинський ярмарок", фоном якої є тогочасні Суми. Найкращі його художні полотна з українського життя такі: "Малороси, що їдуть на базар", "Лірник у селянській хаті", "Сліпий", "Страшна помста", "Весільний викуп", "Колядники на Україні", "Зелені свята в Малоросії", "Базар у провінції", на якій легко розпізнати Іллінську церкву⁵.

Відомий художник Іван Миколайович Крамської (1837-1887) в 1871 р. перебував у Хотіні в маєтку графа П.С. Строганова, який передав його в користування художників - передвижників 60-70 років XIX ст. Митець намалював там дві картини: "Русалки", "Майская ночь". У Третьяківській галереї зберігається малюнок олівцем "Село" з авторським підписом ("Хотінь"), а також замальовки українських селян⁶.

Інший художник, пов'язаний з Сумщиною - Олександр Васильович Васильєв (1850-1873). Васильєв навчався у художній школі, а пізніше - в Академії Мистецтв.

Олександр Васильович провів два літа у Хотіні (1869 та 1871 роки), малюючи старі дуби (по 3-4 обхвати) і крони дерев. До життя в Хотіні (1871 р.) можна віднести і декілька робіт з української природи: етюд "Рожь" і етюд до картини "Мокрий луг".

Талановитий російський художник і гравер-офортист Володимир Єгорович Маковський (1846 -1920) з групою своїх учнів-художників у 1891 р. робив розписи стін і склепіння в Сумському Преображенському соборі. В цьому соборі зберігаються оригінали двох картин В.Є. Маковського на релігійні теми. Разом із своїм братом Костянтином (теж художником) він на Роменщині писав етюди для своєї жанрової картини "Весілля на селі", картину "Русалка" та інш. В Сумському художньому музеї зберігається оригінал картини В.Є.Маковського "Український пейзаж" та копія його картини "В гостях у сина"⁷.

Відомий український пейзажист Петро Олексійович Левченко (1856-1917) мав досить тісні зв'язки з м. Путивль на Сумщині. Мальовничі краєвиди старовинного Путивля завжди привертали увагу художника-лірика П.Левченка. Внаслідок кількарізного перебування в цьому місті (приблизно 1904-1906 та між 1911-1916 рр.) ним створено на місцевому матеріалі такі чудові картини-пейзажі: "Біла хата. Путивль", "Путивль. Монастир", "Путивльський монастир", "Україна" (вид на річку Сейм з путивльського "Городка"), "На Харківщині" (вид на присеймські луки з путивльського "Городка") та інш. В Сумському художньому музеї зберігаються оригінали таких картин Петра Левченка: "Пейзаж", "Зима", "Куточок двору", "Водяний млин", "На краю села", "Етюд старої хати", "Дорога"⁸.

Російський художник Микола Павлович Чехов (1858-1889) у 1888 та 1889 рр. разом із своїм братом-письменником А.П.Чеховим жив у передмісті Сум - на Луці. Тут він малював ескізи, пейзажі, ілюстрації до творів А.П.Чехова тощо⁹.

Живописець, графік, портретист, Валентин Олександрович Серов (1865-1911) влітку 1876-1878 рр. мешкав у м. Охтирка. Написав портрети П.І.Харитоненка та його дочки О.П.Олів¹⁰.

Відомий український радянський художник і педагог, заслужений діяч мистецтв УРСР Федір Григорович Кричевський (1879-1947) народився в м. Лебедин в родині фельдшера. Він навчався в Московському училищі живопису, скульптури та зодчества, в Петербурзькій академії мистецтв, якої не закінчив. Кращими художніми творами митця є: "Мати", "Автопортрет", "Переможці Врангеля", "Довбуш", "Катерина", "Веселі доярки", "Три віки" та інш. Деякі його картини є в Сумському та Лебединському художніх музеях¹¹.

Оригінальний художник-графік Георгій Іванович Нарбут

(1886-1920) народився в с.Нарбутівка, нині Глухівського р-у. Навчався в Глухівській гімназії, де почав захоплюватися малюванням і особливо графікою. У 1904 і 1906 рр. твори Нарбута двічі експонувалися на глухівських виставках і здобули загальне схвалення. Потім він деякий час навчався в Петербурзькому університеті і одночасно займався художньою графікою. Нарбут залишив велику і цінну графічну спадщину: ілюстрації до різних творів, оригінальну українську абетку. У 1917-1919 рр. був геральдистом, розробив 2 варіанти герба Києва та тризуб; є автором кількох варіантів українських грошей¹².

З 1906 р. у Конотопі жив Олександр Емільович Гофман (1884-1939) - випускник Петербурзької Академії мистецтв та Московського художнього училища, член Петербурзького товариства художників. Беручи участь у виставках товариства, що проходили в Петербурзі та Москві, художник не переставав працювати і в Конотопі, викладаючи малювання в Комерційному училищі. Починаючи з XVIII ст., на Сумщині жили та працювали багато видатних художників, які залишили помітний слід у вітчизняній та світовій культурі.

¹Ареф'єва Г.В., Н.С.Юрченко. Онацький Н.Х. (До 130-річчя від дня народження). - Суми: "Університетська книга", 2005. - С.7.

²Збірник краєзнавчих нарисів Шевченко і наш край. З історії Лебединщини. - Лебедин: "Білий лебідь", 1994. - С.11-12.

³Мусієнко П. Видатний український художник 18 століття // Мистецтво. - №6. - 1959.

⁴Ступак Ю.П. Видатні художники на Сумщині - Х.: Прапор, 1969. - С.12.

⁵Хвостенко Г. Й оживали Суми на мольберті // Сумщина. - 1997. - 14 листопада.

⁶Ступак Ю.П. Видатні художники на Сумщині. - Х.: Прапор, 1969. - С.24-26.

⁷Советский энциклопедический словарь. - М.: "Советская энциклопедия", 1988. - С.748.

⁸Побожій С.І. Художник біля церковних стін. Путивльські красивици у творчості Петра Левченка // Сумська старовина. - 2002. - №10. - С.245.

⁹Чехова М.П. Из далёкого прошлого. - М.: Государственное издательство художественной литературы, 1960. - 272 с.

¹⁰Побожій С.І. Серов Валентин Александрович // Сумщина в іменах. - 2003 - С.401.

¹¹Мусієнко П. Федір Григорович Кричевський // Мистецтво. - №9. - 1966 - С.7.

¹²Білецький П. Георгій Іванович Нарбут. Альбом. - К.: Мистецтво, 1985 - С.5-7.